

МІФОПОЕТИКА ОБРАЗУ ГОБЛІНА У ТВОРЧОСТІ ДЖ.Р.Р. ТОЛКІНА

Англійська культура надзвичайно багата на традиції та образи, які стали основою національної спадщини. І саме англійська міфологія займає особливе місце в її історичному розвитку. Вона дає читачеві уявлення про фантастичний світ духів, монстрів, істот, що, як правило, існують у міфах та легендах. І якщо брати до уваги саме англійську міфологію, то особливу зацікавленість викликає образ гобліна. У сучасній культурі ці образи стають константними, однак не достатньо проаналізованими, що і становить актуальність нашого дослідження. Тож метою нашої роботи є окреслення образу гобліна як художнього явища та дослідити риси цього персонажа у романі «Гобіт» Дж.Р.Р. Толкіна.

Гобліни – містичні створіння з англійського фольклору, які представляють клас духів нижчої міфології та мають схожість з іншими персонажами, зокрема з бісами, гномами, феями. Версій щодо походження слова «гоблін» існує декілька. За однією з них, воно може бути похідним від імені «Гоб» - фольклорного короля гномів. За іншою, в його основі може лежати корінь «кобл», що у свою чергу близьке до німецького «kobold» (можливо, від грецького «kabalos» - негідник, хуліган), якими змальовувалися злі духи, котрі у сучасній літературі становлять окрему фентезі-расу [1].

Зазвичай гобліни у літературі зображуються злими, огидними та не надто розумними. І це цілком логічно, якщо взяти до уваги їхню зовнішність: сірого або зеленуватого кольору шкіра, велика волохата голова з довгими гострими вухами та чорними очима, з пащею, заповненою жовтими іклами. Крім того, в англійській народній демонології гоблін завжди відіграє негативну роль. Така неприязнь до них спричинена не лише портретними характеристиками, вони славляться своїми нахабними витівками. За легендами вони можуть зчиняти галас в оселі, підмінювати людських дітей на своїх, наганяти страхи на людей тощо, однак це не означає, що вони несуть лише зло.

Судячи з легенд, гобліни на зріст не більше 30-90 см, що відповідає приблизно половині росту звичайної людини. До того ж їм притаманна вельми непропорційна статура, при доволі низькому рості в них довгі руки та ноги, а ходять вони незграбно зігнувшись. Живуть переважно в підземеллях чи печерах та не переносять сонячного світла, що відповідає їхньому нічному способу життя [2, с.213]. Попри те, що гобліни мають

мало позитивних рис, вони відіграють досить значну роль в міфології англійського народу.

Та на початку століття мало хто взагалі згадував цих незвичних створінь, аж поки англійський письменник Джон Роналд Руел Толкін не вдихнув в них нове життя, зробивши гоблінів центральними персонажами своїх творів. Спершу Толкін визначав їх як ельфів, проте вже на етапі створення славнозвісного «Гобіта», автор ввів поняття «гобліни», які поступово почали переймати на себе все більш жахливі та нелюдські риси. І, як результат, Толкін називає нічних мешканців – орками, що з давньоанглійської «огр» означає «демон Аду» [1].

Відтоді гобліни втрачають усі свої незначні позитивні риси і стають здатними на будь-які злочини. Вони стають більш кмітливими, здатними використовувати працю інших людей – рабів. Стає зрозумілим, що ці персонажі стають надзвичайно жорстокими і ненависними, що автором неодноразово підкреслюється у тексті. Ці персонажі стають настільки розумними, що, на думку Дж.Толкіна, здатні створити руйнівні механізми, які застосовують для знищення інших рас.

Дж.Р.Р. Толкін ґрунтовно описує цих унікальних створінь так: «Now goblins are cruel, wicked, and bad-hearted. They make no beautiful things, but they make many clever ones. They can tunnel and mine as well as any but the most skilled dwarves, when they take the trouble, though they are usually untidy and dirty» [3]. Портретування цих персонажів у фольклорних джерелах не наділене такою негативною семантикою, як у романі Дж.Толкіна: «Hammers, axes, swords, daggers, pickaxes, tongs, and also instruments of torture, they make very well, or get other people to make to their design, prisoners and slaves that have to work till they die for want of air and light. It is not unlikely that they invented some of the machines that have since troubled the world, especially the ingenious devices for killing large numbers of people at once» [3].

Отже, образ гоблінів, відомих фольклорних персонажів, що є носіями давньої англійської традиції, у сучасній літературі дещо змінюється. Із міфологічного персонажа, який особливої шкоди не приносив, у літературі ХХ століття, зокрема у фентезійному романі-казці «Гобіт» Дж.Р.Р.Толкіна, він перетворюється на страшну, жорстоку, ненависну, але водночас розумну істоту, здатну чинити жахливі вчинки.

Література

1. Попов М. Бестиарий. Гоблины. «Мир фантастики» Ежемесячный журнал [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://old.mirf.ru/Articles/art1561.htm>

2. Прокоф'єва О. В. 1000 таємниць нечистої сили. М.: Астрель, АСТ, 2001. С. 212-215.

3. *The Hobbit Chapter: Over Hill And Under Hill* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://sites.google.com/a/aguafría.org/sean-smith-english/english-i/unit-06-novel-weeks-24-27/the-hobbit-text/chapter-4-over-hill-and-under-hill>